

Osnovna sredstva – otuđivanje

Oblici otuđivanja osnovnih sredstava :

1. besplatno ustupanje osnovnih sredstava
2. prodaja osnovnog sredstva
3. rashodovanje osnovnog sredstva
4. manjak pri inventarisanju

U svim ovim slučajevima kao dokument mora da postoji Odluka organa upravljanja na osnovu koje će se osnovna sredstva isknjižiti iz evidencije, uz odluku treba da postoji faktura ako se sredstvo prodaje ili zapisnik o prodaji delova rashodovanog osnovnog sredstva.

1. Besplatno ustupanje osnovnih sredstava

Za besplatno ustupanje prvenstveno je potrebna odluka organa upravljanja a do besplatnog ustupanja dolazi kada za to postoji ekonomsko opravdanje i za preduzeće koje utupa i za preduzeće koje prima osnovno sredstvo.

Obično se ustupa sredstvo koje je upotrebljavano ali ne amortizovano u celosti. Preduzeće koje besplatno ustupa nema obavezu nadoknađivanja neamortizovane vrednosti ako ga je ustupilo drugom preduzeću na korišćenje.

Ako je osnovno sredstvo koje se ustupa finansirano pri nabavci iz kredita, a kredit u trenutku ustupanja nije otplaćen tada se uz saglasnost kreditora može ustupiti i obaveza po neotplaćenom kreditu.

Prilikom besplatnog ustupanja preduzeće davaoc je u obavezi da obračuna i platu obavezu za pdv-e jer je pri kupovini ovog osnovnog sredstva ostvario pravo na odbitak ulaznog pdv-a. *Uzimanje dobara tj promet dobara bez naknade smatra se prometom dobara uz naknadu, pod uslovom da se pdv-e obračunat u prethodnoj fazi prometa na ta dobra može odbiti u potpunosti.* Osnovica za obračun pdv-a je tada nabavna cena po koj se takvo osnovno sredstvo u stanju u kome se poklanja može nabaviti u momentu davanja na poklon.

npr. Obveznik pdv-a u oktobru 2007. godine poklanja školi računar koji je nabavljen 2005. godine, nabavna vrednost tog računara je 80.000 a sadašnja vrednost 20.000. U oktobru nabavna vrednost sličnog polovnog računara je 30.000, pa obveznik obračunava pdv-e na 30.000

Zbog jednostavnijeg obračuna u zadacima uzimaćemo da je osnovica za obračun pdv-a sadašnja vrednost osnovnog sredstva tj da je sadašnja vrednost jednaka nabavnoj vrednosti polovnog osnovnog sredstva.

Knjiženje :

023. postrojenja i oprema		ako je S:V = nabavnoj vr. polovnog osnovnog sredstva tada : S.V x 18 % = pdv
S	N.V.	
0238.. ispravka vr. postr i opreme		
O.V.	S	
579. ostali nepomenuti rashodi		
S.V + pdv-e		
470. pdv sa izl. faktura		
	pdv-e	

1. zadatak

- Na osnovu odluke organa upravljanja preduzeća „Mladost“ iz Čuprije ustupljeno je bez naknade preduzeću „Papir-servis“ mašina čija je nabavna vrednost 200.000, otpisana vrednost 120.000

r.br.	br. konta		OPIS	IZNOS	
	d	p		duguje	potražuje
1.	0238 579	023 470	ispravka vr. postrojenja i opreme ostali nepomenuti rashodi postrojenja i oprema pdv sa izlaznih faktura - po odluci o besplatnom ustupanj	120.000 94.400	200.000 14.400

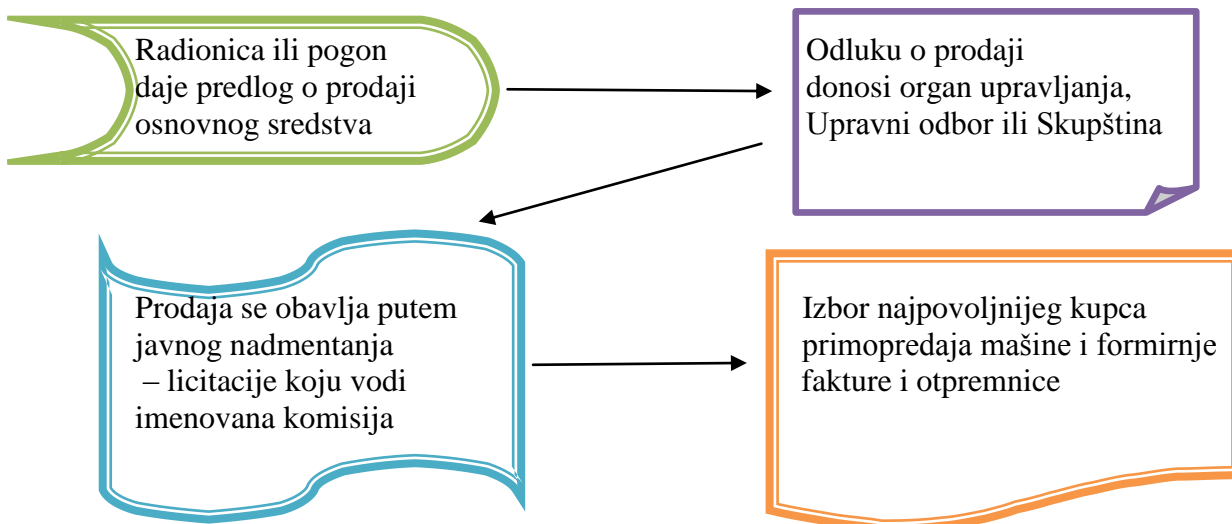
2. zadatak

- Na osnovu odluke organa upravljanja o prenosu sredstava bez naknade ustupljena je mašina čija je nabavna vrednost 1.200.000, izvršeni otpisi 1.000.000 a obaveza po neotplaćenom dugoročnom kreditu koja se prenosi na drugo preduzeće uz saglasnost kreditora 150.000

r.br.	br. konta		OPIS	IZNOS	
	d	p		duguje	potražuje
1.	0238 579 414	023 470	ispravka vr. postrojenja i opreme ostali nepomenuti rashodi dugoročni krediti u zemlji postrojenja i oprema pdv sa izlaznih faktura - po odluci o besplatnom ustupanj	1.000.000 59.000 150.000	1.200.000 9.000

2. Prodaja osnovnih sredstava

Da bi se određena sredstva priznala za osnovna sredstva neophodno je da su sredstva nabavljena u cilju vršenja delatnosti preduzeća a ne radi prodaje. Međutim u određenim slučajevima kao što su tehnološka zastarelost, učestali kvarovi čije popravljavanje nije isplativo i drugo, osnovna sredstva postaju predmet prodaje. Prilikom prodaje osnovnog sredstva prolazi se kroz sledeće faze i postupke :

U knjigu inventara u analitičku karticu osnovnog sredstva unosi se podatak o prodaji osnovnog sredstva, datum prodaje i podaci o kupcu.

Prodajna vrednost po kojoj je osnovno sredstvo prodato može biti :

- a) jednaka sadašnjoj – neamortizovanoj vrednosti
- b) veća od sadašnje – neamortizovane vrednosti
- c) manja od sadašnje – neamortizovane vrednosti

Prodajna vrednost po kojoj je osnovno sredstvo prodato treba da bude tolika da pokrije sadašnju vrednost i eventualne troškove prodaje (najčešće troškove demontaže) Ako prodajnom vrednošću nije pokrivena neamortizovana vrednost i troškovi prodaje, prodaja je izvršena sa gubitkom. (5700. gubici od prodaje osnovnih sredstava)

Ako je prodajna vrednost veća od sadašnje vrednosti i troškova prodaje prodaja je izvršena sa dobitkom. (670 prihodi od prodaje osnovnih sredstava)

ŠEMATSKI PRIKAZ PRODAJE OSNOVNOG SREDSTVA

PV = SV

201. kupci u zemlji	
pv sa pdv-om	
470. pdv sa izlaznih faktura	
	pdv
023. postrojenja i oprema	
Š	NV
0238. ispravka vrednosti osnovnih sredstava	
OV	Š
PV sa pdv-om – pdv-e = PV bez pdv-a	
NV – OV = SV	
PV bez pdv-a = SV	

PV < SV

201. kupci u zemlji	
pv sa pdv-om	
470. pdv sa izlaznih faktura	
	pdv
023. postrojenja i oprema	
Š	NV
0238. ispravka vrednosti osnovnih sredstava	
OV	Š
5700. gubici od prodaje osnovnog sredstva	
razlika SV I PV	
PV bez pdv-a < SV	

PV > SV

201. kupci u zemlji	
pv sa pdv-om	
470. pdv sa izlaznih faktura	
	pdv
023. postrojenja i oprema	
§	NV
0238. ispravka vrednosti osnovnih sredstava	
OV	§
670. dobiti od prodaje osnovnog sredstva	
	razlika PV I SV
PV bez pdv-a < SV	

1. zadatak

1. Prodava je fotokopir mašina po fakturi br. 17 za 120.000 bez pdv-a , nabavna vrednost mašine je 300.000 a otpisana 180.000
2. Prodava je pokretna dizalica po fakturi br. 44/10 za 140.000 bez pdv-a nabavna vrednost dizalice 550.000 a otpisana vrednost 400.000
3. Prodat je mašina za sečenje drveta po fakturi 303/11 za 236.000 sa pdv-om, nabavna vrednost ove mašine je 740.000 a otpisana vrednost 560.000
4. Prodava je industrijska mašina za papirne kese po fakturi 13/11 za 200.600 bez pdv-a, nabavna vrednost mašine je 600.000 dinara a otpisana vrednost 450.000, troškovi demontaže po računu 22 iznose 13.000

Obračuni :

1. promena

PV = 120.000
 NV = 300.000
 OV = 180.000
SV = 120.000
 PV = SV

2. promena

PV = 140.000
 NV = 550.000
 OV = 400.000
SV = 160.000
 PV < SV (gubici od prodaje 20.000)

3. promena

PV sa pdv-om = 236.000
 PV = 200.000

NV = 740.000

OV = 560.000

SV = 180.000

PV > SV (dobici od prodaje 20.000)

4. promena

PV sa pdv-om = 200.600

PV = 170.000

NV = 600.000

OV = 450.000

SV = 150.000 + troškovi demontaže 13.000

PV > SV+troškova demontaže (dobici od prodaje 7.000)

r.br.	br. konta		OPIS	IZNOS	
	d	p		duguje	potražuje
1.	202		kupci u zemlji	141.600	
	0238		ispravka vred. postrojenja i opreme	180.000	
		023	postrojenja i oprema		300.000
		470	pdv sa izlaznih faktura		21.600
			-po fakturi br. 17		
2.	202		kupci u zemlji	165.200	
	0238		ispravka vred. postrojenja i opreme	400.000	
	5700		gubici od prodaje osn.sredstava	20.000	
		023	postrojenja i oprema		550.000
		470	pdv sa izlaznih faktura		25.200
			-po fakturi br. 44/10		
3.	202		kupci u zemlji	236.000	
	0238		ispravka vred. postrojenja i opreme	560.000	
		023	postrojenja i oprema		740.000
		470	pdv sa izlaznih faktura		36.000
		670	dobici od prodaje osnovn. sredstava		20.000
			- po fakturi br. 303/11		
4.	202		kupci u zemlji	200.600	
	0238		ispravka vred. postrojenja i opreme	450.000	
		023	postrojenja i oprema		600.000
		470	pdv sa izlaznih faktura		30.600
		670	dobici od prodaje osnovn. sredstava		7.000
		433	dobavljači u zemlji		13.000
			-po fakturi 13/11		

3. Rashodovanje osnovnih sredstava

Rashodovanje osnovnih sredstava se vrši na osnovu odluke organa upravljanja, a na osnovu predloga komisije, usled njihove fizičke dotrajalosti, tehnološke zastarelosti, proizvodne preorijentacije ili iz nekog drugog razloga. Pri tome, osnovno sredstvo koje se rashoduje može biti:

- otpisano u celosti, bez otpadnog materijala koji se može prodati;
- otpisano u celosti, sa otpadnim materijalom koji se može prodati;
- neotpisano u celosti, sa otpadnim materijalom čija je procenjena vrednost niža od neotpisane vrednosti osnovnog sredstva;
- neotpisano u celosti, sa otpadnim materijalom čija je procenjena vrednost viša od neotpisane vrednosti osnovnog sredstva.

a). Rashodovanje osnovnih sredstava koja su otpisana u celosti

Pri rashodovanju u celosti otpisane imovine ne dolazi do promene vrednosti imovine, već se vrši brisanje rashodovanog osnovnog sredstva zaduženjem računa *ispravke vrednosti* dotičnog osnovnog sredstva i dobrenjem dotičnog računa *osnovnog sredstva*.

Primer:

Preduzeće je rashodovalo dizalicu čija je nabavna vrednost 350.000 dinara i koja je otpisana u celosti.

023. postrojenja i oprema

° S	350.000
--------	---------

0238. ispr. vrednosti postroj. i oprema

350.000	° S
---------	--------

Međutim, pri rashodovanju u celosti otpisane imovine koja se može prodati kao otpadni materijal, dolazi do povećanja vrednosti imovine, odnosno dolazi do prihoda. Dakle, kada je osnovno sredstvo otpisano u celosti, i procenjuje se da rashodovana oprema/građevinski objekat može da se proda (ima neku vrednost) kao otpadni materijal, dolazi do povećanja vrednosti imovine preduzeća za vrednost otpadnog materijala. U knjigovodstvu preduzeća će se zadužiti odgovarajući račun *ispravke vrednosti po osnovu amortizacije* i račun *Zalihe materijala tj Rezervni delovi* a odobriti račun *Postrojenja i oprema*, odnosno *Građevinski objekti* ukoliko je reč o građevinskom objektu, i račun *Ostali nepomenuti prihodi*.

Primer:

Preduzeće je rashodovalo dizalicu čija je nabavna vrednost 350.000 dinara i koja je otpisana u celosti. Procenjena vrednost otpadaka rashodovane dizalice iznosi 15.000 dinara.

023. postrojenja i oprema

° S	350.000
--------	---------

0238. ispr. vrednosti postroj. i oprema

350.000	° S
---------	--------

102. rezervni delovi

15.000

679. ostali nepomenuti prihodi

15.000

b) Rashodovanje osnovnih sredstava koja nisu u celosti otpisana

Prilikom rashodovanja osnovnih sredstava koja nisu u celosti otpisana, uz otpadni materijal čija je procenjena vrednost niža od neotpisane vrednosti osnovnog sredstva, dolazi do smanjenja vrednosti imovine preduzeća. Ovo će se knjigovodstveno obuhvatiti tako što će se prvo proknjižiti rashodovanje osnovnog sredstva, zaduženjem odgovarajućeg računa ispravke vrednosti po osnovu amortizacije osnovnog sredstva, i odobravanjem računa *Postrojenje i oprema*, odnosno *Građevinski objekti* ukoliko je u pitanju građevinski objekat, a zatim proknjižiti vrednost otpada zaduženjem računa *Zalihe materijala tj rezervni delovi* a za vrednost istih umanjicemo vrednost Gubitaka po osnovu rashodovanja osnovnih sredstava.

Primer:

Preduzeće je rashodovalo dizalicu čija je nabavna vrednost 350.000 dinara, a ispravka vrednosti 200.000 dinara. Procenjena vrednost rashodovane dizalice iznosi 15.000 dinara.

r.br.	br. konta		OPIS	IZNOS	
	d	p		duguje	potražuje
1.	0238 5701 102	023	ispravka vr. postrojenja i opreme gubici po osnovu rashodovanja rezervni delovi postrojenja i oprema - po rešenju o rashodovanju	200.000 135.000 15.000	350.000

zadaci za vežbu :

Preduzeće "Sever" Subotica 01.05.2010. rashoduje sledeću opremu

1. Na osnovu odluke organa upravljanja rashoduju se računari čija je nabavna vrednost 135.000 a koji su otpisani 80%
2. Na osnovu odluke organa upravljanja rashoduju se kancelarijski nameštaj čija je nabavna vrednost 213.000 a koji je otpisan u celosti
3. Prema rešenju o rashodovanju rashoduje se zbog kvara :
presa za brikete – nabavna vrednost 114.000, otpisana 50%, otpadni materijal 10.000
seckalica za papir – nabavna vrednost 32.000, otpisana 75%
računar – nabavna vrednost 82.000, otpisana 30%, otpadni materijal prodat po računu 111/10 za 12.000 bez pdv-a

Knjiženja kroz dnevnik :

r.br.	br. konta		OPIS	IZNOS	
	d	p		duguje	potražuje
1.	0238 5701	023	ispravka vr. postrojenja i opreme gubici po osnovu rashodovanja postrojenja i oprema -na osnovu odluke o rashodovanju	108.000 24.000	135.000
2.	0238		023	ispravka vr. postrojenja i opreme postrojenja i oprema -na osnovu odluke o rashodovanju	
3a.	0238 102 5701	023	ispravka vr. postrojenja i opreme rezervni delovi gubici od rashodovanja postrojenja i oprema - po rešenju o rashodovanju	57.000 10.000 47.000	114.000
3b.	0238 5701		023	ispravka vr. postrojenja i opreme gubici od rashodovanja postrojenja i oprema - po rešenju o rashodovanju	
3c.	0238 202 5701	023 470	ispravka vr. postrojenja i opreme kupci u zemlji gubici od rashodovanja postrojenja i oprema pdv sa izlaznih faktura - po rešenju o rashodovanju	24.600 14.160 45.400	82.000 2.160

4. Manjak osnovnih sredstava pri inventarisanju

Manjak opreme predstavlja oblik otuđenja osnovnih sredstava i zbog toga ona treba da se isknjiži iz finansijskih izveštaja. Manjkom opreme se smatra svaki manjak opreme koji se ne može pravdati višom silom, elementarnom nepogodom, krađom, saobraćajnom nezgodom ili nekim drugim sličnim događajem. U trenutku kada nastane šteta pravno lice treba da izvrši popis dobara na kojima je nastala šteta. Nakon ovoga potrebno je isknjižiti osnovno sredstvo tj nabavnu vrednost i ispravku vrednosti.

Manjak kao rashod može da bude evidentiran na osnovu odluke nadležnog organa ka orashod perioda na teret poslovnog subjekta ili na teret zaposlenog odgovornog lica kao potraživanje. Manjak se knjigovodstveno obuhvata u visini neotpisane tj sadašnje vrednosti. Na nastali manjak obračunava se pdv, a datum poreske obaveze je datum donošenja odluke nadležnog organa o nastalom manjku a ne datum utvrđivanja manjka po popisu.

Ako je manjak utvrđen po popisu 31.12. odluku o nastalom manjku, uzrocima kao i njegovom knjiženju nadležni organ donosi u januaru ili u februaru naredne godine, pa tako i datum poreske obaveze mora biti datum donete odluke.

1. Primer:

Popisom na kraju poslovne godine ustanovljen je manjak jednog aparata za kopiranje sa sledećim knjigovodstvenim podacima :

- nabavna vrednost 220.000

-ispravka vrednosti 116.000

-neotpisana vrednost 104.000

Prema odluci nadležnog organa manjak ovog aparata knjižiti na teret rashoda

r.br.	br. konta		OPIS	IZNOS	
	d	p		duguje	potražuje
1.	0238 228	023	ispravka vr. postrojenja i opreme ostala potraživanja postrojenja i oprema - po popisu 31.12	116.000 104.000	220.000
2.	574		manjkovi pdv sa izlaznih faktura ostala potraživanja -prema odluci o manjku	122.720	

2. Primer

Popisom na kraju poslovne godine ustanovljen je manjak jednog računara sa sledećim knjigovodstvenim podacima :

- nabavna vrednost 70.000

-ispravka vrednosti 35.000

-neotpisana vrednost 35.000

Prema odluci nadležnog organa manjak ovog računara knjižiti na teret odgovornog lica

r.br.	br. konta		OPIS	IZNOS	
	d	p		duguje	potražuje
1.	0238 228	023	ispravka vr. postrojenja i opreme ostala potraživanja postrojenja i oprema - po popisu 31.12	35.000 35.000	70.000
2.	221		470 228		

Zadaci

Prema popisnim listama komisija je konstatovala manjak na sledećim osnovnim sredstvima .:

- manjak štampača, nabavne vrednosti 81.240, otpisane vrednosti 22.400
- manjak računara, nabavne vrednosti 35.500, otpisane vrednosti 15.000

Prema odluci organa upravljanja manjak računara knjižiti na teret radnika, a manjak štampača na teret preduzeća

AMORTIZACIJA – OTPIS ONOVNIH SREDSTAVA

Za razliku od obrtnih sredstava koja se troše u jednom poslovnom ciklusu, osnovna sredstva se koriste u više poslovnih ciklusa, odnosno duži vremenski period. Njihova vrednost se postepeno smanjuje usled trošenja, dejstva prirodnih uslova i ekonomskog zastarevanja.

Otpis osnovnih sredstava se kod nas u zakonskim propisima, u stručnoj literaturi i praksi naziva amortizacija. Amortizacija je vrednosno izražen utrošak osnovnih sredstava u vezi stvaranja određenih učinaka.

Pojedina osnovna sredstva ne podležu obavezi otpisivanja kao npr.

- zemljišta i šume kao prirodna bogatstva koja se ne troše,
 - putevi lokalnog značaja za zemljanom podlogom,
 - građevinski objekti i stvari koji su u skladu sa zakonom, proglašeni za spomenike kulture i istorijske spomenike.
- osnovna sredstva u pripremi

Osnovicu za obračun visine otpisa osnovnih sredstava čini njihova nabavna vrednost. Za utvrđivanje visine otpisa koriste se uglavnom dva metoda:

- 1, metod vremenskog otpisivanja,
- 2, metod funkcionalnog otpisivanja.

Metod vremenskog otpisivanja

Suština metoda vremenskog otpisivanja je u tome da se nabavna vrednost osnovnog sredstva raspodeli na ceo vek njegovog korišćenja. Stim u vez javlja se problem određivanja veka trajanja osnovnog sredstva. Po pravilu određuje se ne tehnički već ekonomski vek trajanja, koji je obično već od tehničkog veka trajanja. Pod ekonomskim vekom trajanja podrazumeva se vremenski period u okviru koga je korišćenje sredstava ekonomski svrsishodno.

Metod vremenskog otpisivanja ima tri varijante:

- a) metod linearnog (konstantnog) otpisivanja,
- b) metod progresivnog otpisivanja,
- c) metod degresivnog otpisivanja.

a) Metod linearnog otpisivanja

U osnovi ovog metoda nalazi se pretpostavka da se osnovna sredstva u toku čitavog procenjenog veka trajanja ravnomerno troše.

Iz godine u godinu vrednost osnovnih sredstava se smanjuje istim intenzitetom. U skladu s tim, visina godišnjeg otpisa utvrđuje se stavljanjem u odnos nabavne vrednosti osnovnog sredstva sa procenjenim vekom trajanja. Dakle

$$Ag = \frac{OS}{n} \text{ gde je}$$

Ag = visina godišnjeg otpisa,
OS = nabavna vrednost osnovnog sredstva,
n = procenjen vek trajanja iskazan u godinama.

Primer:

Nabavna vrednost osnovnog sredstva je 160.000 din. Procenjeni vek trajanja osnovnog sredstva je 5. god. Postupkom linearnog otpisa izračunati godišnji otpis.

$$Ag = \frac{160.000}{5} = 32.000$$

Amortizaciona kvota može da se iskaže i procentualno u odnosu na nabavnu vrednost. Visina procentne stope izračunava se stavljanjem u odnos broja 100. sa procenjenim vekom trajanja osnovnog sredstva.

$$am\ \% = \frac{100}{n}$$

U ovom primeru $am\ \% = \frac{100}{5} = 20\%$

Visina otpisa obračunava se po formuli

$$Ag = \frac{OS \times p}{100}$$

gde je:

Ag = visina otpisa,

OS = nabavna vrednost osnovnog sredstva,

am \% = stopa otpisa.

Visina otpisa ostaje nepromenjena u toku čitavog veka trajanja osnovnog sredstva.

Am – mesečna amortizacija = Ag/12

b) Metoda progresivnog otpisa

U osnovi ovog metoda je zahtev da se amortizacione kvote (visine otpisa) iz godine u godinu

povećavaju. Ovaj način obračunavanja visine otpisa se veoma retko koristi i može se reći da nemapraktičan značaj.

c) Metoda degresivnog otpisa

Degresivnog otpisivanje je postupak kojim se nabavna vrednost osnovnog sredstva posredstvom opadajućih godišnjih kvota otpisa raspodeljuje na ceo ekonomski vek trajanja. To značida su otpisi najviši u prvim godinama korišćenja, dok su u poslednjim godinama najniži. Dakle,degresivno otpisivanje se odlikuje stalnim padom nivoa otpisa u toku veka korišćenja osnovnog sredstva.

Metod aritmetičke degresije se sastoji u tome što se nabavna vrednost osnovnog sredstva deli sa zbirom godina procenjenog veka trajanja datog osnovnog sredstva i time dobije iznos degresije.

Množenjem iznosa degresije sa obrnutim nizom cifara koji pokazuju procenjeni vek trajanja dobijajuse godišnje kvote otpisivanja.

$$\text{Iznos degresije} = \frac{\text{Nabavna vrednost osnovnog sredstva}}{\text{Zbir broja godina}}$$

D = iznos degresije

$$D = \frac{2 \times OS}{n(n+1)}$$

gde je

OS = nabavna vrednost osnovnih sredstava
n = broj godina prosečnog veka trajanja OS

Godišnja kvota amortizacije - $D \times n$ za 1. godinu, $D \times (n - 1)$ za 2. godinu, $D \times (n - 2)$ za 3. godinu itd.

Ovakvo utvrđivanje visine otpisa označava se kao **metod digitalnog otpisivanja**.

Primer:

Nabavna vrednost osnovnog sredstva je 160.000 din. Procenjeni vek trajanja je 5. godina.

Obračunati visinu godišnjih kvota amortizacije uz pomoć digitalnog otpisa.

$$D = \frac{2 \times OS}{n(n+1)}$$

$$D = \frac{2 \times 160,000}{5(5+1)} = \frac{320,000}{30} = 10.667$$

godina	Iznos degresije	Br. godina korišćenja	Godišnji iznos otpisa	Neotpisana vrednost
1.	10.667	5	53.333	106.667
2.	10.667	4	42.666	64.001
3.	10.667	3	32.001	32.000
4.	10.667	2	21.334	10.666
5.	10.667	1	10.662	0

Metod geometrijske degresije

Prema geometrijsko degresivnoj metodi otpisa, godišnja amortizacija izračunava se primenom konstantne stope otpisa na neotpisanu tj sadašnju vrednost osnovnog sredstva i to u prvoj polovini veka trajanja dok se u drugoj polovini veka trejenja ostatak knjigovodstvene vrednosti otpisuje lineano tj u istim iznosima. Ovaj metod otpisa se koristi kod osnovnih sredstava sa dužim vekom trajanja.

Primer

Nabavna vrednost osnovnog sredstva je 100.000, vek trajanja 10 godina a otpis se vrši geometrijsko degresivnom metodom po stopi od 20%

god	Knjigovodstvena tj sadašnja vrednost	Stopa otpisa	Godišnja amortizacija	Knjigovodstvena vrednost na kraju godine
1.	100.000	20%	20.000	80.000
2.	80.000	20%	16.000	64.000
3.	64.000	20%	12.800	51.200
4.	51.200	20%	10.240	40.960
5.	40.960	20%	8.192	32.768
6.	32.768		6.553,6	26.214,4
7.	26.214,4		6.553,6	19.660,8
8.	19.660,8		6.553,6	13.107,2
9.	13.107,2		6.553,6	6.553,6
10	6.553,6		6.553,6	0

Metod funkcionalnog otpisivanja

Funkcionalni metod otpisivanja je takav način otpisivanja kod koga visina otpisa zavisi od očekivanog obima usluga koje osnovna sredstva može da pruži.

Očekivani obim usluga se izračunava u procenjenom broju proizvoda koji se mogu dobiti korišćenjem osnovnog sredstva ili u mogućem broju časova njegovog rada.

Kada se nabavna vrednost osnovnog sredstva podeli sa procenjenim obimom usluga dobija se visina troškova otpisa osnovnog sredstva po usluzi (proizvodu ili času rada).

Godišnja amortizaciona kvota utvrđuje se množenjem planiranog učinka sa troškovima otpisa po jedinici.

Primer:

Nabavna vrednost osnovnog sredstva je 160.000 din. Njegova ukupna proizvodnja je 400.000 jedinica. Moguća proizvodnja u ovoj godini je 50.000 jedinica. Obračunati godišnju kvotu otpisa.

$$\text{Troškovi otpisa po jedinici učinka} = \frac{160.000}{400.000} = 0,4$$

$$\text{Godišnja kvota amortizacije} = 50.000 \times 0,4 = 20.000 \text{ din.}$$

Osnovna sredstva se troše kontinuirano u toku poslovne aktivnosti. Ipak, obračun i knjiženje njihovog utroška vrši se mesečno. S toga se godišnja kvota otpisa deli sa brojem meseci.

Mesečnakvota otpisa se svakog meseca uračunava. Mesečni iznos otpisa osnovnih sredstava se knjiži tako što se zadužuje račun Troškovi otpisa osnovnih sredstava (540. Troškovi amortizacije) a odobrava račun 0238. Ispravaka vrednosti osnovnih sredstava.

VEŽBE

1. Nabavna vrednost mašine A je 120.000, a vek trajanja 10 godina. Nabavna vrednost mašine B je 120.000, a stopa otpisa 5%.

1. Koja mašina ima veći godišnji iznos amortizacije?
2. Kolika je razlika u amortizaciji?

2. Na osnovu Odluke organa upravljanja rashodovane su:

Mašina A:

Nabavna vrednost 270.000, otpisana vrednost 180.000
Procenjena vrednost otpadaka 50.000

Mašina B :

Nabavna vrednost 270.000, otpisana vrednost 120.000
Procenjena vrednost otpadaka 60.000

Rashodovanjem koje mašine je ostvaren povoljniji uticaj na rezultat poslovanja i za koliko?

3. Od preduzeća „Start“ preuzeta je bez naknade mašina nabavne vrednosti 530.000 din, otpisane vrednosti 315.000 din, uz obavezu otplate dugoročnog kredita 130.000 din. Promene proknjiži kroz glavnu knjigu:

4. Po fakturi br. 45 prodana je oprema za 236.000 sa PDV-om po opštoj stopi. Nabavna vrednost opreme je 800.000, otpisana 550.000.

Izvrši potreban obračun. Prikaži postupak rada.

5. Nabavna vrednost postrojenja i opreme je 150.000 din. Procenjeni vek upotrebe opreme je 20 god.

1. Kolika je godišnja stopa otpisa?
2. Obračunaj godišnji iznos amorizacije.
3. Proknjiži mesečnu amortizaciju u dnevniku.

Prikaži postupak rada:

6. Nabavna vrednost mašine „A“ je 720.000 dinara, a godišnja stopa otpisa je 4%.

Nabavna vrednost mašine „B“ je 360.000 dinara, a procenjeni vek upotrebe je 20 godina.

1. Izračunaj godišnji iznos amortizacije za mašine A i B.
2. Za koliko godina će jedna mašina biti otpisana pre druge?

Prikaži postupak rada.

7. Mašine A je otpisana 20% i njena sadašnja (neamortizovana) vrednost iznosi 64.000 dinara.

Mašine B je otpisana 40% i njena sadašnja (neamortizovana) vrednost je 48.000. dinara.

Koja mašina ima veću nabavnu vrednost? Prikaži postupak rada.

8. Zaposlen si u privrednom društvu „Metal-in“ d.o.o. Ivanjica u finansijsko-računovodstvenoj službi. Po odluci je rashodovana rashladna vitrina. Prema podacima iz analitičkog knjigovodstva, nabavna vrednost ove vitrine je 360.000 din, otpisana 90%. Otpadni materijal je prodan po fakturi br.15 za 18.000 bez PDV-a (PDV je po opštoj stopi).

9. Radiš u proizvodnom privrednom društvu „Komfor“ d.o.o. Pirot u finansijsko-računovodstvenoj službi.

Po odluci rashodovana je jedna mašina čija je nabavna vrednost 142.000. Otpisana vrednost je 117.500.

Ista mašina je po fakturi br. 5 prodana kupcu „Sport Star“ Valjevo kao otpadni materijal sa postignutom prodajnom vrednošću od 22.000 dinara bez PDV-a (pri čemu je PDV u fakturi obračunat po opštoj stopi).

10. Radiš u finansijsko-računovodstvenoj službi „Fa style“ d.o.o. Užice. Dobio si zadatak da obračunaš amortizaciju za mesec maj za kombi kojim preduzeće raspolaže. Prema podacima iz knjigovodstva, sadašnja vrednost je 720.000 din. otpisana 20%, planirani broj pređenih kilometara u toku njegovog korisnog veka trajanja je 1.800.000 kilometara, a planirani broj pređenih kilometara u ovoj godini je 54.000 kilometara.

-OBRAČUNAJ amortizaciju za ovo prevozno sredstvo

11. U poslovnim knjigama osnovnih sredstava preduzeća „Sever“ Subotica nalaze se sledeći podaci o osnovnim sredstvima:

građevinski objekat – poslovna zgrada

- nabavna vrednost 4.646.000
- otpisana vrednost 2.246.000
- procenjeni vek trajanja 20 godina
- godina korišćenja 12
- stopa otpisa po geometrijsko degresivnoj metodi 10%
- obračunaj godišnju i mesečnu amortizaciju za 12. godinu korišćenja geometrijsko degresivnom metodom

postrojenja i oprema

- nabavna vrednost 745.000
- otpisana vrednost 230.000
- procenjeni vek trajanja 10 godina
- godina korišćenja 4
- obračunaj godišnju i mesečnu amortizaciju za 4. godinu korišćenja aritmetičko degresivnom metodom